

Grijze walvis

Eschrichtius robustus

De grijze walvis is vlekkelig grijs van kleur, tot circa 15 m lang, met een stompe, bijna driehoekige, enigszins gebogen kop. Een rugvin ontbreekt, de staartwortel is voorzien van een rij knobbels. De talrijke witte of oranjeachtige vlekken worden gevormd door concentraties van zeepokken en walvisluizen. De achterrand van de staart is gebogen accoladevormig en gekarteld. De korte baleinen zijn lichtgeel.

Voedsel

Grijze walvissen leven vooral van op de bodem levende kreeftachtigen (vooral Amphipoda en Cumacea) en foerageren vaak in ondiep water of vlak boven de zeebodem, waar ze het voedsel opzuigen; daarbij laten ze duidelijke sporen achter in de bodem. Het is de enige walvis die ook plantaardig materiaal eet (JONES & SWARTZ 2009, SWARTZ 2014).

Areaal

De grijze walvis komt tegenwoordig alleen nog voor in de noordelijke kustwateren van de Grote Oceaan. Hij leefde vroeger ook langs de kusten van de noordelijke Atlantische Oceaan, tot in zeer ondiep water, waar hij waarschijnlijk van oudsher werd bejaagd. De Atlantische populatie is vermoedelijk in de achttiende eeuw verdwenen; het is niet bekend of de walvisvangst hierbij een rol heeft gespeeld. Er zijn vondsten van skeletten of skeletdelen uit Het Kanaal, de zuidelijke Noordzee en de Oostzee, in ouderdom variërend van circa 8000 tot 350 jaar geleden (BRYANT 1995,

KITCHENER ET AL. 2008). De meest recente overblijfselen aan de Amerikaanse oostkust dateren uit de tweede helft van de zeventiende eeuw (JONES & SWARTZ 2009), maar bij IJsland leefde de soort nog tot in de achttiende eeuw (LINDQUIST 2000).

Tot ieders verbazing werd in mei 2010 een grijze walvis gefotografeerd in de Middellandse Zee voor de kust van Israël, en later hetzelfde dier bij Spanje, terwijl in mei 2013 een ander exemplaar werd gefotografeerd voor de kust van Namibië (SWARTZ 2014). Deze dieren zijn waarschijnlijk vanaf Alaska of Siberië via de Noordelijke IJszee naar de Atlantische Oceaan gezwommen, een route die tegenwoordig steeds vaker ijsvrij is. Zie voor een goede monografie over deze soort Swartz (2014).

Voorkomen in Nederland

Het Nederlandse kustgebied, met zijn ondiepten en uitgebreide stelsels van slenken en estuaria, moet in vroeger tijden bijzonder geschikt zijn geweest voor de grijze walvis. Tijdens baggerwerkzaamheden en grondbewerking in polders zijn enkele malen skeletdelen van grijze walvissen gevonden: in 1879 en 1916 voor de kust van IJmuiden; in 1932, 1935/1936, 1949 en 1956 in de Wieringermeerpolder, en in 2005 bij Andijk. De vondst van 1935/1936 is uitvoerig beschreven door Van Deinse & Junge (1937). Op grond van C¹⁴-bepalingen werd de ouderdom van de resten uit IJmuiden vastgesteld op circa 8330 en 1730 jaar, die uit de Wieringermeer van 1935/1936 van ongeveer 4200 jaar geleden (BRYANT 1995), en het skelet van Andijk op circa 4130 jaar (Centrum voor Isotopenonderzoek, Groningen, in litt.). Mol et al. (2008) vermelden nog een aantal vondsten uit de zuidelijke Noordzee, in ouderdom variërend van 4815 tot 1530 jaar, waaronder ten minste één van nabij Terschelling.

Chris Smeenk & Kees (C.J.) Camphuysen

SUMMARY

Gray whale *Eschrichtius robustus*

The Atlantic population of gray whale probably became extinct in the 18th century. In early times, the Dutch coast, with its shallow waters, estuaries and tidal inlets, must have offered a suitable habitat for this species. Dredging operations off the coast and agricultural works in reclaimed land in the Netherlands have occasionally unearthed prehistoric or early historic bones of gray whales, dated from about 4815-1530 years ago.

▶ Oranje gebieden: vondsten van subfossiele skeletdelen of betrouwbare historische waarnemingen Kruisjes: vondsten van subfossiel materiaal in Europa. Stippen: recente waarneming in de Middellandse Zee (2010; tweemaal hetzelfde dier). Orange ranges: finds of subfossil skeletal parts or reliable historic observations. Crosses: finds of subfossil material in Europe. Dots: recent observations in the Mediterranean Sea (2010; twice the same individual)